

Handläggare: Thomas Eriksson
Telefon: 08 - 508 339 39

Till
Utbildningsnämnden 2009-01-15

Yttrande över "samråd om ny översiktsplan för Stockholm" – remiss från stadsbyggnadskontoret

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår utbildningsnämnden att besluta följande

1. Tjänsteutlåtandet överlämnas till stadsbyggnadskontoret som yttrande över "samråd om ny översiktsplan för Stockholm".
2. Ärendet förklaras omedelbart justerat.

Thomas Persson
Direktör

Johanna Engman
Avdelningschef

Sammanfattning

I samrådsunderlaget redovisas de viktigaste förutsättningarna för översiktsplanen och förslag till planeringsinriktningar. Stadens uttalade ambition är att främja en ökad befolkning och fortsatt tillväxt inom näringslivet och i andra verksamheter. I underlaget framgår att det funnits en kritik mot att staden inte tillräckligt snabbt byggt ut den kommunala servicen i de stora stadsutvecklingsområdena. Förvaltningens yttrande utgår från stadens övergripande ansvar. Inom utbildningsförvaltningens område påverkas framför allt behovet av grundskola. Grundskolan ges också en ökad tyngd genom skolplikten. Nya stadsutvecklingsområden förutsätter att nya skolor etableras för de yngsta. För att det ska vara möjligt förutsätts att behovet av skollokaler beaktas tidigt i planeringsprocessen och att lättbebyggd och därmed attraktiv mark reserveras. Behovet av mark för offentlig service kan på så sätt stå i konflikt med markanvisningar för bostadsbyggnation. Bullernivåer och utomhusluftens kvalitet är faktorer som är viktiga att beakta i den fysiska planeringen.

Bakgrund

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 23 oktober 2008 att genomföra samråd om ny översiktsplan för Stockholm. Översiktsplanen är enligt plan- och bygglagen kommunens instrument för en långsiktigt lämplig mark- och vattenanvändning respektive bevarande och utveckling av bebyggelsen. Samrådet pågår mellan den 10 november 2008 och den 12 januari 2009. Under samrådet lämnas synpunkter för att förbättra underlaget enligt reglerna i 4 kapitlet plan- och bygglagen. Samrådet omfattar även miljökonsekvensbeskrivningen enligt 6 kapitlet miljöbalken. Information om aktiviteter under samrådet finns på www.stockholm.se/oversiktsplan. Där finns även samrådsunderlaget tillgängligt digitalt inklusive de handlingar som enligt bilageföreteckning ej bifogas ärendet. Våren 2009 väntas stadsbyggnadsnämnden ta ställning till om förslaget till översiktsplan kan ställas ut. Behandling i kommunfullmäktige bedöms ske vårvintern 2010.

Ärendet

Kommunfullmäktige har beslutat om en samlad framtidsbild ”Vision 2030 – ett Stockholm i världsklass”. Översiktsplanen är ett exempel på hur framtidsbilden ska kunna konkretiseras. I samrådsunderlaget redovisas de viktigaste förutsättningarna för översiktsplanen och förslag till planeringsinriktningar under nio så kallade fokusområden (kap 1-2). Fokusområdena är: Stockholm som staden på vatten, ett starkt och brett näringsliv och utbildningssystem, ett socialt sammanhållet och levande stad, idrott rekreation och attraktiva grönområden, ett modernt transportsystem och hållbart resande, bostadsförsörjning i en växande stad, nya energilösningar och tekniska försörjningssystem, en mångsidig stad för kultur och upplevelser, miljö och hälsa i en storstad. I underlaget presenteras förslag till stadsbyggnadsstrategier för hållbar tillväxt (kap 3). Underlaget avslutas med en beskrivning av den fortsatta processen (kap 4). Till underlaget hör en plankarta som visar den nuvarande användningen av mark- och vattenområden samt illustrerar den stadsbyggnadsstrategi som föreslås. En beskrivning av strategiska områden och samband redovisas som bilaga.

Stadens uttalade ambition är att främja en ökad befolkning och fortsatt tillväxt inom näringslivet och i andra verksamheter. Uppgiften för stadens långsiktiga planering är att analysera hur befolkningens behov ska kunna mötas och till vilka platser tillväxten bör koncentreras. I en allt mer globaliserad värld väntas lockande stadsmiljö, tillgången till goda bostäder, attraktiva arbetsplatser och utbyggd service och ett rikt kultur- och nöjesliv bli allt viktigare konkurrensfördelar.

En central fråga är hur utvecklingen av innovativa miljöer med hög internationell konkurrenskraft kan understödjas ibland annat den fysiska planeringen. En planeringsinriktning är att utveckla innovativa miljöer för högre utbildning och forskning. Staden ska bli beredd på att möta kommande behov av att utveckla nya verksamhetslokaler och den fysiska miljön i området mellan universitetet och KTH.

I samrådsunderlaget diskuteras hur stadsbyggande kan stödja en ökad integration och en positiv utveckling i hela staden med utgångspunkt från ett individ- och vardagslivsperspektiv. Planeringen av infrastruktur och kollektivtrafik bör syfta till att stärka de fysiska sambanden i framför allt ytterstaden. Tillgången till service och en trygg och levande stadsmiljö tas upp som frågor som påverkar stockholmarnas vardag.

Staden bör enligt underlaget fortsätta att värna mindre stadsdelscentrum i ytterstaden samtidigt som nya typer av mötesplatser behöver utvecklas mellan olika stadsdelar för att på så sätt öka sambanden och tryggheten i staden.

I underlaget framgår att det funnits en kritik mot att staden inte tillräckligt snabbt byggt ut den kommunala servicen i de stora stadsutvecklingsområdena, framför allt när det gäller förskolor och skolor. Som planeringsinriktning anges samordning av planeringen för stadsutveckling och utbyggnaden av samhällsservice. Det är viktigt med ett nära samarbete med huvudmännen för den offentliga servicen i ett tidigt skede i planeringen för nya utvecklingsområden. Det är bland annat viktigt att förbättra underlaget för befolkningsprognoser och att studera lämpliga lägen för exempelvis nya förskolor och skolor.

Möjligheten att skapa en socialt sammanhållen och levande stad hänger även samman med valet av stadsbyggnadsstrategi. En förutsättning för att stadsbyggandet ska stödja en utveckling mot en stad för alla är att det sociala perspektivet stärks i planeringsprocessen. Stadsutvecklingsområden i närheten av innerstaden är stadens största resurs för bostadsbyggandet. De projekt som är aktuella i planeringen omfattar hösten 2008 cirka 35 000 nya bostäder. Därutöver finns utvecklingsprojekt som inte kommit lika långt i planeringen. Den samlade bedömningen är att staden har en beredskap för att möta efterfrågan på bostäder under det kommande decenniet. Samrådsunderlaget har dock siktat inställt på hela perioden fram till 2030 med utblick till 2050 och det är därför angeläget att identifiera strategiska områden för framtiden med potential för att klara den långsiktiga bostadsförsörjningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av ekonomi- och lokalavdelningen i samråd med grundskoleavdelningen, gymnasieavdelningen och vuxenutbildningsavdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Barn och unga vistas en stor del av sin tid i skolans inomhus- och utomhusmiljö. Ett genomsnittligt barn i Sverige tillbringar under sina första nitton år ungefär halva sin vakna tid i skolmiljön. Den nioåriga skolplikten innebär ett särskilt ansvar för att säkerställa barn och ungas tillgång till god skolmiljö.

God skolmiljö för barn och unga inbegriper också tillgängligheten till skolan. Exempelvis är barns möjlighet att i takt med ålder och mognad själv gå till och från skolan viktig utifrån hälsa och utveckling. För att det ska vara möjligt måste både barn och förälder känna sig trygga i utformningen av stadsmiljön mellan bostad och skola. Det är därför nödvändigt att barn och ungas behov ses utifrån ett helhetsperspektiv där den fysiska planeringen handlar om mer än att säkerställa tillgången till skolor och skolgårdar. Översiktsplanen är i sammanhanget ett instrument för stadens övergripande planering.

Ytterst handlar den övergripande fysiska planeringen självfallet om att säkerställa att det finns tillräcklig skolkapacitet. Detta oavsett huvudman för skolan. Staden har också att som skolhuvudman skapa goda förutsättningar för den egna skolverksamheten.

Förvaltningens yttrande över översiktsplanen utgår från stadens övergripande ansvar. Erfarenheterna från den egna skolverksamheten ligger däremot som grund för de synpunkter som framförs. Yttrandet avgränsas i huvudsak till ”ett starkt och brett näringsliv och utbildningssystem”, en socialt sammanhållen stad” och ”bostadsförsörjning i en växande stad”.

En växande storstad ställer stora krav på utbyggnad av offentlig service. Inom utbildningsförvaltningens område påverkas framför allt behovet av grundskola. Grundskolan ges också en ökad tyngd genom skolplikten. Förvaltningens inriktning är att säkerställa kapacitet i närområdet för de yngsta eleverna från förskoleklass till skolår fem. Samverkan finns med stadsdelsförvaltningar för att när så är möjligt använda skolan som förskola. De äldre grundskoleeleverna från skolår sex till nio förutsätts förflytta sig inom ett större geografiskt område. Nya stadsutvecklingsområden kan däremot ligga långt från befintliga skolor och ofta finns förväntningar om att det ska vara möjligt att få sin skolgång i det nya bostadsområdet.

Yttrande över "samråd om ny översiktsplan för Stockholm" – remiss från stadsbyggnadskontoret

I första hand löses behov av ökad kapacitet genom befintliga skolor. I andra hand initieras planering för att öka kapaciteten genom att möjliggöra etablering av nya skolenheter. Detta sker oavsett om en kommunal eller fristående skola ska etableras. Utifrån översiktsplanens tidsperspektiv görs bedömningen att stadens egenregi inte är tillräcklig för att säkerställa skolkapaciteten i staden. Stadens möjligheter att över tid säkerställa elever tillgång till skolkapacitet begränsas till att fastställa användning i planbestämmelser och ytterst av att genom sisab äga skolbyggnader.

Det är i det perspektivet också viktigt att slå vakt om den befintliga skolkapaciteten i innerstaden. Utvecklade fysiska samband mellan geografiska områden och utveckling av kollektivtrafik underlättar för staden att bättre ta tillvara befintlig och nytillkommande skolkapacitet.

Nya stadsutvecklingsområden förutsätter att nya skolor etableras för de yngsta. För att det ska vara möjligt förutsätts att behovet av skollokaler beaktas tidigt i planeringsprocessen och att lättbebyggd och därmed attraktiv mark reserveras. Behovet av attraktiv mark för offentlig service kan på så sätt stå i konflikt med mer inkomstbringande markanvisningar för bostadsbyggnation.

Attraktiv mark för skola är mark som är bra för barn och deras miljö. Det ska t.ex. vara säkra gångvägar dit, inte för långt från bostadsområdena och det ska inte vara en bullrig miljö. Den typen av mark är också attraktiv för annan exploatering.

Tillgång till lättbebyggd mark är en av flera förutsättningar som krävs för att det ska vara möjligt att säkerställa skolkapaciteten i nybyggnadsområden. Det gemensamma för de förändringar som behövs är att bidra till lägre byggkostnader som kan göra det kostnadseffektivt att etablera nya skolor.

Ett perspektiv som ibland förespråkas är att överge ambitionen att etablera nya permanenta byggnader och istället etablera tillfälliga byggnader i stadsutvecklingsområden. På så sätt säkerställs behovet av skolkapacitet samtidigt som lokalavveckling möjliggörs i den takt demografiska förändringarna sker inom området. Ett annat och mer önskvärt alternativ är att utifrån mer utvecklade befolkningsprognoser etablera kombinationer av permanenta och tillfälliga skolbyggnader för att på så sätt få den över tiden mest ekonomiskt optimala lösningen. Förvaltningen är positiv till att den föreslagna planeringsinriktningen ”samordning av planeringen för stadsutveckling och utbyggnaden av samhälls-service” och att även förbättring av underlaget för befolkningsprognoser tas upp.

Det är viktigt att beakta att skolmiljö handlar om både inomhusmiljö och utomhusmiljö. Skolgården är nödvändig både för både lek och rörelse. En fungerande skolgård är också en pedagogisk miljö som används i undervisningen. Bullernivåer och utomhusluftens kvalitet är på så sätt faktorer som är viktiga att beakta i den fysiska planeringen och som bör ligga till grund när mark avsätts för skoländamål.

För gymnasieelever och vuxenstuderande är den geografiska kopplingen mellan bostad och skola svag. Dock finns individer och grupper, som är mindre studiemotiverade eller utan studiebakgrund, som har lättare att påbörja studier i en skola som ligger nära bostaden. Det finns på så sätt en social dimension i ambitionen att behålla gymnasieskolor och vuxenutbildning i ytterstaden. Ambitionen ligger i linje med vad som i samrådsunderlaget beskrivs under rubriken en socialt sammanhållen och levande stad. Ytterstadens gymnasieskolor riskerar däremot att tappa elever i takt med att elevunderlaget minskar och konkurrensen ökar. Samnyttjande av lokaler är då en möjlighet för att behålla samhällsservice.

För gymnasieskola och vuxenutbildning är innerstadens attraktionskraft stark. Utvecklingsområden som Liljeholmen, Sjöstaden och Gullmarsplan är på väg att bli en del av staden innanför tullarna. I Liljeholmen finns idag ett stort antal utbildningsaktörer och området kan med fog beskrivas som ett utbildningscampus. Den kommunala gymnasieskolans erfarenheter från Liljeholmen är begränsade, men de iakttagelser som kan göras från området, erfarenheter från etableringar av enskilda vuxenutbildningsanordnare och den kommunala gymnasieskolans samverkan med näringsliv och högskola leder till slutsatsen att framtida nya undervisningslokaler skapas i befintlig kontorsmiljö, eller inom företag. Ren nybyggnation av traditionella gymnasieskolor bedöms inte bli aktuellt även om elevunderlaget på sikt åter kommer att öka.

Teknikcollege, Vårdcollege och andra utbildningskoncept syftar till ett närmare samarbete med arbetsgivare, högskolor och utbildare inom yrkeshögskolan och gymnasiet. Dessa utbildningskoncept ligger i linje med översiktsplanens fokusområde ”ett starkt och brett näringsliv och utbildningssystem”, men syftar i första hand till att skapa nya mentala "kartor" och behöver inte alltid återspeglas i en fysisk verklighet.

Bilagor

1. Stockholms översiktsplan – samrådsunderlag, oktober 2008

Bilagor: Kartbilaga, miljökonsekvensbeskrivning, redovisning av riksintressen och redovisning av miljö- och riskfaktorer finns på www.stockholm.se/oversiktsplan.)